

ПРИНЦИПИ УЧАСТІ ІНСТИТУТІВ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СИСТЕМИ ПЕРЕХОДУ ВІД ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ ДО ЦИВІЛЬНОГО ЖИТТЯ

Москвич Віталій Степанович,

здобувач Закладу вищої освіти

«Міжнародний університет бізнесу і права»

м. Херсон, Україна

В умовах євроінтеграції та розбудови в Україні громадянського суспільства зростає роль громадськості, яка усе активніше залучається владою до процесів державного управління та місцевого самоврядування. Потенціал громадянського суспільства дуже тривалий час був недооцінений, і тільки після 2014 року починаються позитивні зрушення. Виявилось, що громадські об'єднання самостійно або у співпраці з міжнародними інституціями здатні не просто впливати на державну політику та розвиток територіальних громад. Вони мають достатньо потужний експертно-аналітичний потенціал, який сьогодні використовується на етапі нормотворчості та практичної реалізації окремих проєктів влади та громад.

Не стала виключенням і система переходу від військової служби до цивільного життя, в рамках якої громадськості відведена чи не ключова роль. Вона позиціонується як партнер держави та територіальних громад, а також як рушійна сила, яка здатна реально змінити ситуацію щодо реінтеграції ветеранів війни. Сьогодні участь громадськості в цій сфері достатньо масштабна та охоплює увесь комплекс питань, які є актуальними для учасників системи переходу (від надання правової допомоги до пошуку донорів для фінансування окремих ветеранських проєктів). Основоположним документом в цій сфері є Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021–2026 роки, в якій констатовано, що громадське середовище гнучко реагує на зміну суспільних потреб унаслідок дії внутрішніх і зовнішніх чинників, зокрема через збільшення кількості громадських організацій, які орієнтовані на вирішення проблемних питань ветеранів війни з числа учасників АТО та ООС [1].

У наукових колах роль громадянського суспільства у формуванні державної політики розглядається достатньо активно. Так, О. М. Чальцева наголошує, що формування нової моделі публічної політики в Україні по траєкторії «знизу–вгору» (інститутами громадянського суспільства) проходить у відповідності з глобальними

тенденціями змін інститутів і практик взаємодій акторів політичних процесів, але має суттєві особливості і труднощі. Унікальність українського варіанту полягає в тому, що громадянське суспільство швидше і результативніше інституціоналізується як публічний актор, ніж держава, яка не «встигає» інституціонально підлаштуватися під зміни і в силу обмеженості традицією попередньої управлінської моделі гальмує участь громадського сектору в політичному житті, створюючи імітаційні практики публічності [2, с. 106].

Доволі змістовною є наступна теза Г. Лачихиної та М. Джигун: формування громадянського суспільства узгоджується з проблемою вдосконалення держави, піднесення ролі права і закону. Якості громадянського суспільства закладені в будь-якій суспільній системі але можуть мати різний ступінь розвитку [3, с. 52]. І. Слюсарчук та О. Мітенко справедливо зазначають, що суспільство може лише тоді вважатися по-справжньому громадянським та ефективно взаємодіяти з органами державної влади, коли в ньому розвинена мережа громадських організацій, адже саме тоді змінюється тип політичної культури, формуються конкретні цілі та шляхи їх досягнення, налагоджується діалог з державними органами та зростає рівень громадянської свідомості населення, без якої існування громадянського суспільства неможливе [4, с. 195].

В проєкті Стратегії переходу від військової служби до цивільного життя зазначено, що суспільна та економічна реінтеграція передбачає можливість учасників системи переходу задовольнити свої власні матеріальні, духовні потреби та зробити внесок у відновлення та розвиток територіальної громади, до якої вони реінтегруються. При цьому, потенціал громадськості, з огляду на задачі стратегії, включає два взаємопов'язаних компоненти реалізації: розроблення органами місцевого самоврядування відповідних програм реінтеграції учасників системи переходу; активну позицію учасників системи переходу щодо участі у заходах, необхідних для їх ефективної суспільної реінтеграції [5]. Звідси випливає необхідність візуалізації та детального аналізу принципів участі громадськості в означеній системі.

Пропонуємо під принципами участі інститутів громадянського суспільства у забезпеченні системи переходу від військової служби до цивільного життя розуміти сукупність вихідних ідей, покладених в основу співпраці влади та громадськості в сфері реінтеграції ветеранів війни і членів їхніх сімей до умов цивільного життя, які є формалізованими, і визначають базові підходи до залучення учасників системи переходу в ці процеси. Зазначимо, що вказані принципи є універсальними та застосовуються як на рівні окремих територіальних громад, так і на загальнодержавному рівні. Ці принципи також

корелюються з організаційно-правовими формами, які реалізуються в рамках системи переходу від військової служби до цивільного життя. До числа принципів взаємодії інститутів громадянського суспільства з владою в рамках системи переходу пропонуємо віднести:

- активна позиція учасників системи переходу (ветерани війни та члени їхніх сімей повинні стати ініціаторами більшості заходів в рамках системи переходу та власними зусиллями адвокувати свої потреби на державному та міжнародному рівнях);

- координованість дій влади і громадськості (усі заходи та форми діяльності в рамках системи переходу мають бути узгоджені з громадськістю, яка безпосередньо прийматиме участь їхній реалізації);

- формалізованість співпраці та участі (усі форми залучення громадськості до системи переходу мають бути чітко регламентовані на рівні законодавчих та підзаконних актів, і відповідати основоположним засадам виконавчо-розпорядчої діяльності);

- збалансування інтересів влади та громадськості (пріоритети участі громадськості в системі переходу мають корелюватися з баченням владою стратегічних пріоритетів розвитку означеної системи);

- обопільна відповідальність за результат (громадськість на рівні з владою повинна нести відповідальність за прорахунки в процесі розбудови та подальшого функціонування системи);

- наділення громадськості максимальною функціональністю (результат залучення громадськості до системи переходу напряму залежить від рівня її функціональності, яка визначається спектром прав та можливостей);

- продуктивне використання потенціалу громадянського суспільства (влада повинна максимально використати потенціал громадськості в різних сферах діяльності, які передбачені системою переходу);

- можливість громадськості впливати на процес формування та функціонування системи переходу (громадські організації повинна мати реальні інструменти впливу на владу як на етапі розбудови системи переходу, так і впродовж усього періоду її функціонування);

- контроль та підзвітність (полягають у можливості обопільного контролю та самоконтролю інституцій, які будуть задіяні в рамках системи переходу);

- довіра та делегування (мова йде про повноцінне партнерство, яке вимагає зміну парадигми відносин «влада–суспільство», яка існувала в Україні впродовж достатньо тривалого часу).

Завершуючи зазначимо, що систематизовані принципи мають наступні особливості: вони є взаємообумовленими та взаємоузгодженими по відношенню до самої системи переходу; вони

наділені фундаментальністю та цілеспрямованістю по відношенню до правового статусу учасників системи переходу; вони набувають сенсу виключно за умов комплексної реалізації на етапі залучення громадськості до системи переходу; вони є відносно самостійними засадами, індивідуальність яких обумовлена специфічними завданнями системи переходу.

Література:

1. Про Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021–2026 роки: Указ Президента України від 07 вересня 2021 р. № 487/2021. *Офіційний вісник Президента України*. 2021. № 24. стор. 104. стаття 1099.

2. Чальцева О. М. Роль громадянського суспільства у проектуванні публічної політики в Україні. *Вісник ДонНУ імені Василя Стуса*. 2020. № 8. С. 102–107.

3. Лачихіна Г. Джигун М. Роль громадянського суспільства та медіа у формуванні політичного порядку денного. *Науковий часопис УДУ імені Михайла Драгоманова*. 2023. № 14. С. 45–54.

4. Слюсарчук І., Мітенко О. Роль громадянського суспільства в забезпеченні національної безпеки України. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 2. С. 195–200.

5. Стратегія формування системи переходу від військової служби до цивільного життя на період до 2032 року. URL: <https://mva.gov.ua/ua/npa/projekt-rozporядzhennya-kabinetu-ministriv-ukrayini-pro-shvalennya-strategiyi-formuvannya-sistemi-perehodu-vid-vijskovoyi-sluzhbi-do-civilnogo-zhittya-na-period-2032-roku>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-351-7-138>

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОВІДНОСИН У СФЕРІ ОБІГУ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ НЕВІЙСЬКОВОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Сериков Олексій Анатолійович

*здобувач Науково-дослідного інституту публічного права,
м. Київ, Україна*

ORCID ID: 0009-0001-8548-765X

Аналіз структури механізму забезпечення контролю за обігом вогнепальної зброї невійськового призначення територіальними